

НЕВРОКОПСКА ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ „ДИМИТЪР ТАЛЕВ“-ГР Г. ДЕЛЧЕВ
гр. Гоце Делчев, бул. „Гоце Делчев“ №36, тел.: 0751/60151 e-mail:
npgdt@mail.bg, www.npg-gd.com

**МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ
МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В НПГ „ДИМИТЪР ТАЛЕВ“ ЗА УЧЕБНАТА
2017/2018 ГОДИНА**

*Разработен, съгласно Заповед № РД09-1871/18.12.2015 г.
на Министъра на образованието и науката*

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ

Насилието между учениците в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на тези, които търсят насилие, така и на онези, които го извършват. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз“ (“bullying”).

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Проявите на тормоз в училище най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** - бъльскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- **Вербален тормоз** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- **Психичен тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.
- **Виртуален тормоз** - обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Според чл.7 ал.1 и ал.2 от Закона За закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТИВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА

1. Осъзнаване и оценка на проблема:

1.1. Оценката на тормоза в училище се организира от училищен координационен съвет, който включва ЗДПУД, педагогическия съветник, председателя на училищната комисия за БППМН, председателя на училищния парламент, в началото на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва.

1.2. Провежда се чрез анкета от педагогическия съветник със съдействието на председателя на УКБППМН и класните ръководители в началото на учебната година .

1.3. След обобщаване на резултатите от изследването, педагогическия съветник или председателя на УКБППМН запознават педагогическия персонал на училището с оценката на проблема.

1.4. На базата на извършената оценка се изготвя план за противодействие на училищния тормоз от училищния координационен съвет по т.І.1.

2. Дейности за предотвратяване на училищния тормоз.

Комплексът от превентивни мерки, предприети в училището включва всички възможни аспекти и форми на тормоза, фокусира вниманието върху участието на всички групи и се планира на три нива – клас, училище, общност.

2.1. ДЕЙНОСТИ НА НИВО КЛАС/КЛАСНА СТАЯ

2.1.1. С цел създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза:

- в час на класа класният ръководител запознава учениците със същността и видовете тормоз между учениците;
- в часа на класа всеки класен ръководител използва формите на групова работа, дискусия, решаване на казус, споделяне на опит за разясняване на проблема;
- в часа на класа, се обсъждат и дискутират взаимоотношенията:
  - **ученици – учител** → целта е учениците да осъзнават, че говоренето в час е форма на тормоз към учителя; Дискутиране на конкретни казуси на тормоз в класната стая, в коридора, по интернет и др., договаряне какво ще се прави, ако се нарушат правилата и ценностите на класа – дискутиране и приемане на новите понятия „дисциплиниране“ и „възстановяване на щета“.
  - **учител – ученици** → важно е учителите да се отнасят с уважение към децата /да се обръщат към тях по име, да ги изслушват търпеливо, да не ги обиждат/. Заради отношението на учителя може да бъде саботиран часа или учениците да внимават, макар и да нямат особен интерес към предмета. Симптомите на психическия тормоз в отношението на възрастните към децата /родителите, учителите/ се проявяват като безразличие и равнодушие, враждебност, злоупотреба с власт над тях, дистанциране от тях и неразбиране, свръхконтрол.

2.1.2. Класните ръководители провеждат разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз, в какви форми се среща в училище и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чувства унижен или заплашен. Запознават родителите с оценката на тормоза в училище и препоръките към тях.

2.2. ДЕЙНОСТИ НА НИВО УЧИЛИЩЕ

2.2.1. Училищният координационен съвет по т.1.1, е училищния орган за превенция на ученици жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция, който има за цел да планира, проследява и координира усилията за справяне с училищния тормоз.

Съставът на училищния координационен съвет е :

Председател: Соня Кюлева – ЗДУПД и председател на УКБППМН

Членове: Мариана Гюрова – ПдС, Кирил Чонгов – учител, Румяна Василева - родител, Али Скендеров – председател на УП.

При промяна на списъчния състав на персонала в училище, съставът на училищния координационен съвет се актуализира спрямо извършената промяна.

2.2.2. Училищният координационен съвет изготвя единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в училище.

2.2.3. Училищният координационен съвет, съвместно с представители на Ученическият парламент, разработва предложения за промени в правилника на училището, като към проявите на насилие се добави и понятието „тормоз“.

2.2.4. Подобряване на системата на дежурство с оглед на това да бъдат обхванати местата в училище, където при етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз.

2.2.5. Организиране и провеждане на обучение на преподаватели от училището по Проект „Квалификация на педагогическите специалисти“ по ОП РЧР т.III.5 „Педагогически специалисти за превенция на училищното насилие, агресията и други“.

2.2.6. Стимулиране на учениците да съобщават за случаи на тормоз при гарантиране на конфиденциалността.

2.3. ДЕЙНОСТИ НА НИВО ОБЩНОСТ

2.3.1. Училищният координационен съвет, съгласувано с директора на училището осигурява реални партньорства с външни за училището организации, служби и специалисти:

- Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето“ гр. Гоце Делчев
- Общинска комисия за БППМН към община Гоце Делчев
- МВР – Детска педагогическа стая
- други.

III. ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ

По-голямата част от ситуацията на тормоз могат да бъдат овладяни от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничват случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Ако се касае просто за „приятелска игра“ учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните действия.

Прекратяване на ситуация на тормоз.

Задължение на всеки учител/служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

- В случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията;
- Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

1. Реакции спрямо ученика, упражнил тормоз.

1.1. Когато става въпрос за **първа проява**, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи „подходът за възстановяване на щетата“. Той се прилага от класния ръководител.

- Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания;
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшият от тормоза ученик;
- Класният ръководител изслушва ученика, упражнил тормоза в отсъствието на потърпевшият ученик;

- След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на учениците и дава обратна връзка;
- Класният ръководител може да потърси съдействие и от другите учители и от педагогическият съветник, който също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава ученика във взаимоотношенията му с другите ученици и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.

1.2. При повтаряне на едни и същи нарушения на правилата се прилага подходът за възстановяване на щетата, уведомяване на класния ръководител и Училищния координационен съвет, като се съставя **протокол**.

- Класният ръководител уведомява родителите за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;
- Разговорът се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглижирането на другия ученик от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- Учителят насочва родителите за консултация с педагогическия съветник.

1.3. При много сериозно ниво на тормоз – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на ученика-жертва, така и на ученика-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане – Отдел за защита на детето, Държавната агенция за закрила на детето, МВР.

- Учителят или служителят, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от дежурния екип или други лица, намиращи се в района на инцидента;
- След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора на училището и регистрира ситуацията на насилие като попълва заявка за извършване на консултивна и превантивна дейност в ситуация на насилие до Председателя на Училищния координационен съвет;
- Директорът свиква Училищния координационен съвет и уведомява отдела за „Закрила на детето“ по местоживеещие, местната комисия за БППМН и полицията;
- Училищния координационен съвет обсъжда ситуацията на свое работно заседание и съставя протокол, уведомява класния ръководител и родителите на учениците като ги насочва към местната комисия за БППМН, полицията и отдел „Закрила на детето“.

1. Реакции спрямо ученика, който е обект на тормоз

Работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Класният ръководител говори с ученика, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбраł за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило;
- Необходимо е да се подчертая поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Класният ръководител наблюдава ученика в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

2. Реакции спрямо наблюдалите

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защитата правилата за поведение в училището. От останалите очаква да направят същото, ако се случи в бъдещето;
- Класният ръководител настърчава учениците за грижа спрямо учениците, станали обект на тормоз.

IV. УЧИЛИЩНА СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз.

- Създава се единен регистър за описание на ситуации на училищен тормоз;
- Всяка ситуация на тормоз се описва в заявка до председателя на училищния координационен съвет от учители/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция;
- Заявката съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети;
- Регистърът се съхранява при педагогическия съветник или председателя на УКБПМН;
- Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат необходимите мерки за взаимодействие с учителите, родителите и педагогическия съветник.

3. Насочване към други служби.

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“ по местоживееще.

Като първа стъпка се уведомява директора на училището, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето“ по местоживееще и отдела за „Закрила на детето“, на чиято територия е училището, местните комисии за БПМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарен екип по силата на координационния механизъм.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето“ към Дирекциите „Социално подпомагане“. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

29. 09. 2017г.
гр. Гоце Делчев

Директор
/М. Г. Соргешева/